

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

6 Vtrùm contractus, cui metus causam dederit, sit validus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

deberet alter compensare. Quando autem res non est integra, vt si contractus sit vtriusque vel altera ex parte completus; tunc est distinguendum; vel enim alter erat conscius vitij seu defectus, vel non erat. Si non erat conscius, iura non concedunt rescissionem, sed solum actionem quanti minoris, id est, vt tantò minus soluas, quanti minoris detecto vitio rem esses empturus, vt habetur L. 13. de actionibus empti, in principio; vt si *ovis morbidus emisti, vel ligna cariosa*, vt ibidem dicitur. quòd non solum in contractu emptionis & venditionis; sed etiam in aliis permutationibus locum habet, vt constat L. 18. in fine, de ædilitio edicto. Seposito tamen iure positiuo, puto posse rescindi, si deceptio est causa iustitiam peccant. vide Medinam, C. de restitutione qu. 34. Puto tamen, seposito illo iure positiuo, illum ex iustitia ad hoc non teneri, nisi rogatum, vt infra cap. 21. dubitatione 11. dicitur.

Si conscius vitij.

Si autem is qui tecum contrahit, conscius est vitij, contractus est irritus in tuum fauorem, ita vt pro arbitrio tuo, detecto vitio possis illum irritare, vel confirmare. colligitur ex dicta L. 13. Ratio est; quia tunc censetur particeps doli. nam tenebatur quasi ex officio, saltem iure positiuo, aperire tibi omnia occulta rei vitia. Hoc enim statuitur L. 1. de ædilitio edicto; & colligitur etiam d. L. 13. de actionibus empti. itaque si non fecit, contra iustitiam peccant. vide Medinam, C. de restitutione qu. 34. Puto tamen, seposito illo iure positiuo, illum ex iustitia ad hoc non teneri, nisi rogatum, vt infra cap. 21. dubitatione 11. dicitur.

34 Libertas sufficiens ad contractum.

Ad rationem Conradi & Medinæ, Respondeo; Illum consensum habere libertatem sufficientem ad essentiam contractus, vt patet in matrimonio, quod validum est, etiam si decipiaris circa causas contractus. Ratio est, quia consentis hic & nunc in rem, quam noli. error enim est circa aliquid extrinsecum. dicitur inuoluntarius solum secundum quid, ratione taciti dissensus, qui esset actu, si error abesset. quia tamen nec actu est, nec virtute, sed solum habitu, non reddit irritum contractum. imò neque si actu esset, irritaret; quia solum est simplex duplicitia, nollem si scirem. Hic tamen error, & hoc inuoluntarium sufficit ad reuocandum contractum, vel non implendum, vt dictum est.

DUBITATIO VI.

Vtrum contractus, cui metus causam dederit, sit validus.

35 Metus grauis seu cadens in constantem virum.

Notandum est, Metum alium esse grauem, alium leuem. Grauis, alius est grauis absolute, alius respectiue. Metus absolute grauis est, qui cadit in constantem virum. Dicitur autem metus cadere in constantem virum, qui est alicuius mali, quod viro constanti est formidabile, eumque merito commouere queat. talis est, Primò, Metus mortis. Secundò, Mutilationis. Tertio, Atrocis cruciatus. Quarto, Longi carceris. Quintò, Diuturni exilij. Sextò, Seruitutis. Septimò, Stupri in viro vel femina. Octauò, Amissionis honorifici status. hæc omnia habentur 7. Quod metus

Quorum maioris sit.

causa, & C. eodem. & in 1. Decretal. eod. titulo. Nonò, Amissionis omnium bonorum, vel certè notabilis partis; nam sine his non potest commode & honoratè viuere. Decimò, Infamia iuris, vel etiam facti, quæ difficulter possit abstergi; fama enim præfertur opibus, iuxta illud Prou. 22. *Melius est nomen bonum, quam diuitia multe.* Undecimò, Excommunicationis iniuste facti si iusta sit. hæc enim facile potest caueri, sublata contumaciâ. Duodecimò, Etiam metus grauis dicitur, si hæc mala liberis nostris timeamus, quia pro affectu parentes magis in liberis reuertuntur. vt habetur L. Isti quidem. 8. in fine. 7. Quod metus causa. Idem dicendum, si parenti vel vxori impendat: quia hi etiam præ liberis diligendi. Imò idem videtur, si fratri, sorori, vel alteri, arctissimo amicitie vinculo nobis copulato: quia horum mala, nostra reputamus. Decimotertio, Ad metum quoque grauem pertinet metus reuerentialis, quo filius timet offensionem parentum, pupillus tatorum, subditus Principis, vxor viri, Monachus Abbatis, Clericus Episcopi; nimirum si hæc offensio putetur fore magna & diuturna, cum asperitate vultus vel verborum, vel alia mala tractatione. Item si parens vel alius, cui hæc reuerentia debetur, aliquid importunè & assidue petat. Vnde nõ quiuis metus reuerentialis censetur grauis, sed ingens; vel si coniuncta sint minæ, vel timor malæ tractationis, vel preces importunæ, id est, vehementes & sapius repetitæ: hæc enim, dum iunguntur illi reuerentiæ, quæ Superioribus deferri solet, æquivalent metui graui. Vide de his Couarruuiam epitome 4. Decretal. p. 2. cap. 3. §. 4. & Henriquez lib. 1. de matrimonio cap. 9. & nouissimè Sanches lib. 4. de matrimonio disput. 5. 6. 7.

Metus reuerentialis.

Respectiue grauis dicitur, qui est alicuius mali, quod est viro constanti non sit formidabile, tamen femina, vel seni, vel puero, vel homini meticuloso formidandum merito videtur: quod iudicio prudentum relinquitur. nam secundum rectam rationem hi non minus concutiuntur minoribus malis, quam viri robusti & constantes maioribus.

Respectiue grauis.

Respectiue etiam grauis dici potest, quando malum quod timetur maius est, quam damnum quod per contractum incurritur, vt si mineris auferre equum, nisi vendam tibi vestem. hic tamen absolute leuis est. His positis,

Dico Primò, Contractus metu graui celebratus neque iure naturæ, neque etiam iure positiuo est omnino irritus, sed est aliquò modo validus. Prima pars, quod nõ sit irritus iure naturæ, est communis ferè Doctorum sententia, Soti in 4. d. 29. q. 1. a. 3. Richardi, eadem dist. circa 1. princ. q. 2. Palud. d. 15. q. 2. a. 5. & aliorum, qui tenent, tales contractus non esse irritos, sed irritandos. Probat; Si est omnino irritus iure naturæ, id prouenit vel defectu consentus, vel quia interuenit iniuria. Non defectu consentus, quia qui metu coactus consentit, absolute consentit voluntariè: omnibus enim consideratis, vult. Nec obstat, quòd illi volitioni iungatur nolitio: quia est solum nolitas, vt ita dicam; qua nollet, si timor mali abesset, quæ proinde est omnino inefficax, cum conditio non extet. Confirmatur, quia quando quis iuste cogitur, valet contractus; & tamen est simile inuoluntarium, & simile nolle.

36 Non est omnino irritus iure natura.

Non

Non etiam ratione iniuriæ: tum quia iniuria non est immediata causa contractus, sed consensus contrahentis; tum quia etsi iniuria possit esse sufficiens causa ad reuocandum consensum, & contractum irritandum; non tamen est sufficiens, vt ipsum reddat omnino irritum, vt patet in contractu, cui dolus causam dedit, qui, etsi iniuria interueniat, non tamen est iure naturæ irritus, sed irritandus, vt dictum est dubit. 5. num. 29. & 31. Item cum quis decipitur citra vel ultra dimidium iusti pretij.

Nec iure
positiuo.

Altera pars, quod non sit omnino irritus iure positivo, est etiam ferè communis sententia Doctorum, vt docet Nauarrus in cap. Accepta. opposit. 5. num. 7.

Probatur Primò, Institut. de exceptionibus, in princ. Si metu coactus, aut dolo inductus, aut errore lapsus, stimulantur Titio promissisti quod non debueras promittere, palam est, iure ciuili te obligatum esse, & astis, qua intenditur dare te oportere, efficax est. Vbi Glossa: Obligatum esse, scilicet in speculo Iuris rigore: & efficax est, scilicet in sui substantia. Secundò, Probatur L. Si mulier. 21. §. fin. 7. Quod metus causa. Si metu coactus adiuu hereditatem, puta me heredem effici; quia quamuis, si liberum essem, noluissem, tamen coactus volui, sed per Praetorem restituendus sum vt abstineret mihi potestas irribuatur. Tertio, Ex L. vlt. C. de his, quæ vi. Venditiones, donationes, transactiones, quæ per potentiam extorta sunt, præcipimus infirmari: ergo erant aliquo modo valida. Idem probari potest ex L. 3. §. 7. C. de his, quæ vi. & ex cap. 2. & 4. de his, quæ vi.

37
Excipitur
aliquot
casus.

Excipit tamen Glossa in cap. 2. de his, quæ vi, sex casus, in quibus metu facta sunt omnino irrita. Primus, Contractus matrimonij, etiam si iuramentum accedat. vt communiter Doctores in c. Cum locum, & c. Veniens. 2. de sponsalib. non tamen probo, quod Glossa addit, matrimonium ex metu esse irritum, qualescumque metus ille sit, ex culpa, an sine causa. Verius enim est, non esse irritum, si metu iure incutiatur. Secundus, Si dos promissa vel soluta sit per metum; quia est accessoria ad matrimonium, 7. Quod metus causa. d. L. Si mulier. §. Si dos. Tertius, In rebus Ecclesiæ non tenet promissio vel traditio ex metu 15. q. 6. c. 1. & c. Peruenit. de iureiurando. quia iure requiritur certa solemnitas in rerum Ecclesiæ alienatione, de qua cap. Sine exceptione. 12. q. 2. & nos infra cap. 24. dubit. 10. Quartus, Si votum ex metu emissum, cap. 1. de his, quæ vi. Quintus, Iurisdictio per metum extorta non valet, l. 2. 7. de Iudiciis. Sed contrarium est verius, talem iurisditionem validam esse, & ea quæ ex ipsa sunt secuta. Colligitur ex Glossa in c. Abbas. 2. de his, quæ vi. vbi dicit: Quia generaliter ea, quæ metu gesta sunt, valent, nisi Ius speciatim irritet. Nec obstat d. L. 2. de Iudiciis, quia loquitur in casu speciali; quando iurisdictio conceditur vel prorogatur à partibus litigantibus, Iudici alicui, cui alias non sunt subiecta, qui metu hoc ab illis extorquet: talis iurisditionis collatio & prorogatio est irrita; & gesta ex illa non valent. Sextus, Auctoritas tutoris per metum extorta, 7. de auctorit. tutor. L. 1. §. vlt.

Iurisdictio
metu ex-
torta.

His addunt aliqui alios casus. Septimus ergo sit, Si sponsalia metu sint extorta. Sed verius videtur, ea non esse omnino nulla, sed more aliorum contractuum irritanda. caput enim litteris, de

desponsat. impuberum, quo illi nituntur, solum probat, ea posse irritari.

Dices, Ergo ex illis oritur impedimentum publicæ honestatis.

Respondeo, Id posse concedi; nihil enim incommodi potest etiam negari, quia quod ab initio est ita debile, vt pro arbitrio partis possit in irritum reuocari, censetur iure quasi irritum. Octauus, Promissio & donatio metu facta; quia hi actus debent omnino esse liberi, nam liberali donationi repugnat coactio.

Sponsalia
metu ex-
torta.

Sed verius est, hos actus non esse omnino irritos: non enim ad illorum substantiam requiritur maior libertas, quàm ad contractus onerosos. Neque donationi liberali propriè repugnat coactio, sed donatio onerosa. Confirmatur L. vltima. C. de his, quæ vi; vbi donationes cum contractibus onerosis dicuntur infirmandæ: non sunt ergo per se omnino irritæ. Nonus, Renunciatio beneficii metu facta. Sed probabilis est, illam non esse omnino irritam, sed irritandam, vt docet Nauarrus in cap. Accepta. opposit. 5. a. 7. Vnde ipse infert Primò, Renuntiantem non teneri ad Horas, sed eum cui beneficium ex renuntiatione collatum est. Secundò, Renuntiantem non posse ad titulum illius beneficii ordinari; quia non est amplius ipsius. Contrarium tamen in vtroque dicendum esset, si renunciatio illa esset omnino irrita, quæ sententia etiam est valdè probabilis, vt ex eodem Nauarro patet.

Promissio
metu ex-
torta.

Renun-
tiatio benefi-
cij.

Dico Secundò, Etsi hi contractus non sint omnino irriti, possunt tamen in foro conscientie rescindi, & in irritum reuocari pro arbitrio eius, qui metum passus est, si metus iniuste incussus fuit ad contractum extorquendum. Est communis sententia Doctorum. Hinc passim in iure dicitur: Quæ vi & metu sunt, debere in irritum reuocari, debere robore firmitatis carere, cap. 2. & 4. de his, quæ vi. Ratio est; quia qui metum iniuste incussit, iniuriam alteri intulit; vnde tenetur illum in priorem statum restituere: & alter ius habet exigendi hanc restitutionem.

38
Possunt re-
scindi.

Dices, Hæc ratio bene probat, si metus tibi incussus sit à parte, cum qua contrahis; non autem si à tertio, ita vt pars non sit iniuriæ particeps: tunc enim non videris posse rescindere contractum, sed solum habere actionem in tertium.

39
Si à tertio
incussus.

Resp. Etiam tunc potes rescindere, & rem tuam recuperare, vt patet L. Item si cum exceptione. 14. §. In hac actione 3. 7. Quod metus causa. vbi dicitur: In hac actione non queritur vtrum is qui conuenitur, an alius metum fecit. sufficit enim hoc docere, metum sibi illatum, vel vim. Idem colligitur ex cap. 1. 3. & 4. de his, quæ vi. nam agitur de specie facti, in qua metus à tertio illatus est. Vtrum autem id ex iure naturæ proueniat, an ex positiuo, non satis constat. Plerique Doctores videntur sentire, ex iure naturæ ratione enim iniuriæ, rem manere obligatam priori domino; & consequenter, cum illo onere transire ad quosuis. consensum enim per iniuriam extortum non transferre rem solidè & irrevocabiliter: sed eo modo, vt maneat ius in rem, & non tantum in personam, quæ iniuriam intulit. par enim non esse, vt quis per iniuriam alterius, ius omne in rem suam amittat. Confirmatur, quia ratione iniuriæ eadem res in pristinum statum esse restituenda: ergo est obnoxia restitutioni, vbi cumque fuerit. Hæc sententia est

Vtrum iure
naturæ
possit irri-
tari.

est valde probabilis; & etiam in eo, quod metu leui extortum est, locum habebit, vt statim dicemus: & quando dolus tertij dedit causam contractui; quia vtrouque interuenit iniuria, nisi Ius ob bonum commune aliter disponat, sicut fecit, quando neuter contrahentium est conscius vitij occulti; vt superiore dubit. dictum est. Crediderim tamen, eum, qui bona fide rem talem emit, ignarus iniuria: quæ intercessit, non teneri ad restitutionem, nisi quando is qui iniuriam passus est, in rem agere cœperit: quia consecutus est dominium rei, & ipse nullam iniuriam intulit.

Signatus sit iniuria tertij.

40 Si ob illum sine incussus metus.

Dixi, Si incussus fuit ad contractum eliciendum, quia si ob alium finem incussus fuit, & ad illud malum euadendum contractus initus, non potest rescindi: vt si captus a latrone, promittat tertio qui iniuria non est particeps, 100. vt te liberet. tunc enim metus non est propriè causa contractus, sed solum occasio; nec potest dici metu extortus, sed cum iam metus ob aliam causam est iniectus, adhibetur contractus tamquam medium ad illum pellendum. itaque qui contractum tecum inuit, non infert metum, sed aliunde illatum aufert: vnde non meretur vt contractus ei rescindatur.

41 Si in iuste.

Dixi iniuste; quia si iuste incussus fuerit, etiam ad eliciendum contractum, non potest irritari. Iuste incutitur, quando malum, quod minamur, iure inferre possumus. Sic qui contraxit sponsalia metu excommunicationis, potest compelli contrahere matrimonium. cap. Ex litteris. 2. de sponsalibus. qui violauit virginem, compellitur eam dotare vel ducere: qui promittit aliquid, ne accusaretur de crimine, de quo iure poterat, tenetur. Ratio est, quia hi contractus non possunt irritari, nisi ratione iniuriæ, quæ abest, quando metus iuste incuit poterat. Siluester v. Metus. q. 6. Angelus ibidem n. 10. & alij.

42 Si non erat animus inferendi mali, sed retinendi tantum.

Petes, Quid si ei, qui minabatur accusationem, non erat animus accusandi, sed solum terrendi; poteritne id, quod sic extorsit, retinere? Videtur non posse, quia dolus dedit causam contractui. noluisse enim alter dare, nisi fuisset deceptus. Deinde quia dedit, vt deponas animum quem non habes; itaque titulus non subsistit. Vnde Molina disput. 5. 14. docet, eum, qui poterat in iudicio repetere amissa ludo prohibito, posse quidem serio comminari repetitionem; & ne vtatur hoc iure, pacisci cum illo, vt partem lucri restituat; tamen si fidei minatus fuerit, non posse retinere quod extorsit. Hæc sententia est probabilis.

Verius, potest retinere.

Contrariam tamen credo veriolem, quam tenet Sanches lib. 4. de matrimonio, disput. 9. Ratio est; quia etsi non habeat animum, habet tamen ius accusandi, eoque iure vti potest; quod ius est pretio æstimabile, siue habeat animum eo vtendi, siue non. Itaque si aliquid des vt eo iure non vtatur, poterit id retinere. Nec obstat, quod dolus dederit causam contractui, ac proinde ille contractus videatur irritus, iuxta ea quæ dub. 5. diximus: quia non est dolus malus seu iniustus, de quo illa sunt intelligenda; sed iustus. nam iuste poterat minari accusationem, siue haberet animum, siue non. Neq; tu præcisè dedisti vt deponat animum, sed vt reipia non accuset, & iure accusandi cedat: quorum vtrumque ille præstat: potest ergo pro eo aliquid accipere. Idem dicendum, cum quis minatur tibi repetitionem eorum quæ perdidit. siue enim ex animo minetur, siue fidei, potest retinere

quod tu hac de causa dederis, quia das vt cedat iure repetendi, & vt reipia non repetat.

Dices, Multi Doctores docent, supradictos contractus esse inualidos, defectu contentus & voluntarij: atqui dum metus iuste incutitur, sæpè non minus inuoluntariè consentit, quam dum iniuste: ergo.

43 Qui iniuste cogitur, censetur inuoluntariè.

Resp. Si physicè res consideretur, non minus inuoluntariè consentit, qui iniuste cogitur, quam qui iniuste. vterque enim consentit repugnante voluntate, tum per simplicem affectum nolitionis, tum per dolorem animi. moraliter tamen loquendo, is qui iniuste cogitur, non censetur inuoluntariè consentire: quia voluntariè causam metus & coactionis dedit: vnde timor ille mali non censetur extrinsecus inferri, sed ab illo metu nasci, ac proinde consensus inde secutus non censetur inuoluntariè; cum sit omnino voluntariè in sua causa.

Qui verò iniuste cogitur, censetur inuoluntariè consentire; quia causa metus non est illi voluntaria, nec ab ipso ortum habuit; sed solum à causa extrinseca. Vnde consensus inde secutus, quatenus à causa extrinseca oritur, censetur inuoluntariè. Hoc modo intellige; quando Doctores dicunt ad contractus requiri consensum liberum, & coactionem repugnare libertati contractuum: loquuntur enim de contractibus firmis, qui non possunt pro arbitrio partis irritari, & de coactione à causa extrinseca, non habente ortum ab intrinseco. Liberum vocant, non coactum à causa extrinseca, seu per metum iniustum, & dolo non indutum. si enim cogaris ex causa iusta, id non officit libertati contractuum. Simili modo intellige cap. Cum locum 14. de sponsal. vbi dicitur: Ibi locum non habet consensus, vbi metus & coactio intercedit. loquitur enim de consensu, qualis solet requiri in contractibus, vt firmi sint, & de coactione iniusta. Et illud in regulis iuris: Nihil consensui tam contrarium, quam vis & metus.

Libertatem.

Coactum.

Consensus.

Ex his patet Primò, Omnes emptiones, venditiones, transactiones, concessiones, promissiones, donationes, contractus, & distractus, seu contractuum rescissiones, & generaliter omnes consensus, per metum grauem iniuste extortos, posse in irritum reuocari, & quidquid ex illis est secutum.

44 Confessio.

Secundò, Eum, qui ex huiusmodi contractu vel consensu aliquid est consecutus; teneri ad restitutionem; siue ipse, siue alius metum intulerit. Ratio est, quia qui metum intulit, ratione iniuriæ tenetur omnia in pristinum statum restituere; ac proinde reddere quod consecutus est. qui autem rem habet, & non fuit particeps iniuriæ, tenetur saltem ratione Iuris positiuu, quo non solum datur actio in personam, quæ iniuriam intulit, sed etiam in rem, apud quemcumque existat; vt expressè habetur L. 9. §. Sed quod. & §. Volenti. 7. Quod metus causa. Imò valde probabile est, teneri etiam Iure naturali, vt supra nu. 39. ostensum est; quamuis fortè non ante rescissionem contractus, si bona fide processit.

Tertiò, Si non pateret alia via illius recuperanda, priorem dominum posse eam occultè surripere; vel si id non daretur, vt occulta compensatione, sicut in alijs debitis. quo modo etiam dum res aliqua mihi promissa est, si illam aliter consequi nequeo, possum iuxta probabilem sententiam, mihi occultè consulere.

Occulta compensatio.

Quartò,

148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160.

Quartò, Non posse in irritum reuocari id, quod ex metu iuste illato actum est; quia nulla iniuria interuenit, ratione cuius hæc potestas rescissionis competat.

⁴⁵ Si nimis grauis obligatio exigatur.
Aduerte tamen, si nimis grauis sit obligatio, vel res quam metum inferens exigit, & non habeat proportionem cum Iure quo ipse cedit, malum intentatum remittens, vel cum opera quam præstat, malum aliunde impendens auertens; posse consensum reuocari, quo ad illum excessum, vt contractus ad æqualitatem reducat. vt si, ne accusum te furti, vel alterius criminis, exigam maiorem partem bonorum; si dum hostem fugis, vt concedam latebras, petam a te aliquem contractum valde damnosum. In his enim aliqua proportio & æqualitas seruanda est: prout prudentia determinabit; quæ si excedatur, committitur iniustitia: ac proinde tenetur alter ad restitutionem; quam si non fecerit, potest laesus vt occulta compensatione, alia via recuperandi non suppetente.

⁴⁶ Si falsò putasti malum impendere.
Quintò, Nihil referre in foro conscientia, vt vtrum alter reuera malum inferre cogitauerit, an non; si tu seridò apprehendisti periculum tibi impendere; & idèd consensisti animo repugnante; id est, nullo modo consenturus, nisi tale malum apprehenderes. Ratio est; quia malum non causat metum, nisi quatenus apprehensum. vnde siue reuera impendat, siue non impendat; si eodem modo concipiatur, eundem metum concitabit, eademque vires habebit ad consensum extorquendum. In foro tamen externo non admittitur hæc exceptio metus, nec datur actio ad rescindendum, nisi iusta ratione conceptus fuerit; quia aliàs non præsumitur fuisse causa consensus; imò non putatur fuisse verus metus, sed simulatus.

Quæ hæcenus dicta sunt, intelligenda de metu graui, qui vocatur metus cadens in constantem virum. Item de metu reuerentiali, cui coniunctæ sunt minæ tacitæ vel expressæ, aut timor diurnæ aut grauis offensionis; hic enim merito grauis à Doctoribus censetur, vt supra diximus.

⁴⁶ De metu leui.
Nunc difficultas superest de metu leui, quo vir constans permoueri non solet; quia L. Metum, 6. §. Quod metus causa, dicitur, *metum vni hominis non esse spectandum, sed eum qui in constantissimum cadit.* & §. de reg. Iuris, *Vni timoris nulla est excusatio.* Vnde etiam in foro externo non datur rescissio actus, qui per metum leuem extortus est.

⁴⁸ Acta per metum leuem iniuriosum possunt rescindi.
Respondeo & Dico Tertid, Etsi ea quæ per metum leuem acta sunt, sint aliquo modo valida, nec in foro externo admittatur exceptio huius metus, nec detur actio ad rescindendum contractum; tamen in foro conscientia possunt in irritum reuocari, & quæ tradita sunt repeti, & qui ea obtinet, tenetur restituere; si metus ille per iniuriam ad illa extorquenda sit incussus. Ita Siluester v. Restitutio 2. dicto 7. Nauarr. cap. 17. nu. 15. vbi dicit, *in foro conscientia idem esse, siue iusto metu consentias, siue minore; dummodo coram Deo ille fuerit causa principalis consensus. Causam principalem vocat, quæ sola, vel præcipue impellit & mouet animum ad consensum.* & cap. 22. num. 51. §. Septimum, *Ad reddendum actum inefficacem coram Deo, sufficit quilibet timor, etiam minor iusto, modo sit causa sine qua non, saltem principalis, eius.* vbi etiam matrimonium & votum ex metu leui, videtur

velle esse inualidum. de quo infra cap. 40. dub. 1. Adrianus tract. de restitu. dubit. 5. in fine. vbi loquitur de omnibus transactionibus. Sotus in 4. d. 29. q. 1. art. 3. vbi docet, omnes contractus, præter votum & matrimonium, quocumque metu notabili factos, rescindi. Idem tenet Couarruias reg. Peccatum, 2. p. §. 3. n. 7. & passim recentiores. Probatum Primò, Quia sæpè metus leuis, id est, minoris mali, non minùs perturbat hominem, & impellit nolentè ad consensum, quam metus mali grandis, cadens in virum constantem; ergo si hic tribuit potestatem rescindendi contractum, etiam ille. Secundò, Quia quod hoc metu obtinetur, per iniuriam obtinetur; atqui id, quod per iniuriam comparatū est, obnoxium est restitutioni: vt enim fiat æqualitas, debet restitui ei, à quo ablatum est. Tertid, Qui metu cogitur, priuatur per iniuriam sua libertate; ergo debet in pristinum statum restitui, vt liberè probeat vel improbet contractum, & ipse ius habet hunc statum sibi assumendi; & quæ gesta sunt confirmandi vel irritandi.

⁴⁷ Probabile est, metum iure naturæ inualidum reddere actum.
Hic tamen Primò excipe contractum matrimonij; qui per metum leuem, iuxta veriorè sententiam, non est irritus; vnde nec irritari potest, cum semel validè initus, sit insolubilis.

Alter tamen sententia, coram Deo tale matrimonium irritum esse, est probabilis, eamque tenet Nauarrus supra, & aliqui recentiores, quam esse satis probabilem affirmat Thomas Sanchez lib. 4. de matrimonio, disput. 17. num. 4. Imò coguntur eam tenere, si sibi constare velint, omnes qui sentiunt metum grauem Iure naturæ matrimonium irritum reddere; vt Couarruias in 4. p. 2. c. 3. §. 5. num. 6. D. Bonauent. in 4. d. 29. q. 1. Scotus ibid. q. vnica. Gabriel in Supplem. eadem dist. q. 2. a. 2. D. Antonin. 3. p. tit. 1. c. 7. in princip. & alij multi, quorum sententia est valde probabilis. Si enim metus grauis Iure naturæ matrimonium irritum reddit, id prouenit ex eo, quòd adimat libertatem illi contractui necessariam: atqui sæpè metus leuis non minùs adimit: ergo similiter irritabit. Sed quia contrarium fundamentum est probabilius & verius, nempe solo Iure positio id fieri; verius etiam est, matrimonium metu leui non reddi inualidum.

Secundò, Excipe votum. Etsi enim probabile sit, votum metu iniurioso factum, Iure naturæ esse inualidum; tamen contrarium est verius, vt infra c. 40. dub. 3. dicemus.

⁴⁸ Conscientia tria. Ex metu reuerentiali acta.
Ex dictis sequitur Primò, Ea, quæ solo metu reuerentiali acta sunt, posse rescindi; & eum, qui inde commodum percepit, teneri ad restitutionem. Ita Siluester v. Restitutio 2. dicto 7. & v. Metus q. 12. Nauarr. supra, & c. 17. n. 152. Petrus Nauarr. l. 3. de restit. c. 1. nu. 332. & alij, quia hic metus, etsi non sit grauis, tamen est iniuriosus & causa actus. vt si filius non auctens vilo modo contradicere patri, aliquid promittat, donec, vel alicui Iuri renuntiet, animo repugnante; quamuis aliud malum non timeat. parens enim, qui sua auctoritate filij libertatem veluti oppressam tenet, obligatur ex iustitia, in huiusmodi actibus eam laxare, vt pro suo arbitrio eligat quod placuerit: vnde si non fecerit, iniuriam infert, & tenetur ad restitutionem eius, quod per talem consensum confectus est.

Secundò, Si vxor consentiat in aliquem contractum mariti, vel promittat aliquid, vel fideiubeat, quia

quia non audet contradicere marito, timens iurgia & austerum conuictum; posse illam reuocare consensum, & eos qui inde aliquid acceperunt, ad restitutionem teneri. Patet ex iisdem Auctoribus. Ratio est, quia iniuriam patitur, dum eius libertas sic impeditur, & cogitur.

Preces importuna.

Tertio, Ea quæ per preces importunas ab aliquo obtenta sunt, voluntate illius repugnante, & solum ad repellendam molestiam illam concedente, restituenda esse. Siluester supra, dicto nono. Nauarr. cap. 16. num. 7. Thomas Sanchez libro 4. de Matrimonio disput. 10. ubi citat plurimos Auctores pro hac sententia. Ratio est, quia iniuriam facit, qui tali modo aliquem affligit. Preces enim importune dicuntur, quibus aliquis vehementer & crebro urget, cum ingenti molestia eius qui rogatur. Si ergo hic, ut illam molestiam depellat, & ille finem vexandi faciat, consentiat; consensus iste per iniuriam videtur elicitus, ac proinde reuocari potest.

Duplex limitatio.

Hoc tamen dupliciter sentio limitandum. Primo, Ut is, qui huiusmodi precibus urgetur, non possit illam importunitatem alia ratione, minore incommodo repellere. si enim possit facile aliter repellere, non videretur concessisse iniuriam, nec per iniuriam quasi coactus. ut cum officia vel beneficia aliquando à Principibus vel Prælatibus improba sollicitatione obtinentur. non enim omnino iniuriam concedunt, (quia si vellent, facile petentes coercerent) sed ex parte tantum. nec volunt videri coacti. Secundo, Ut is, à quo sic extortum est, maneat iniuriam, & putetur cupere ut fiat restitutio. multi enim etsi iniuriam concedant, ubi tamen semel concessere, vel non cupiunt fieri restitutionem, vel facultatem condonant. Ad rationem ex iure allatam

49

Leges solum denegant actionem.

Resp. Illis legibus non approbatur contractus metu leui initus, nec vllum robur illis dari; sed solum actionem in foro externo denegari ad eos rescindendos, idque merito. Primo, ne licet in immentum exerceant; facile enim talis metus incidere & probari potest. ob quam causam non conceditur actio ex dolo, nisi dederit causam contractui, vel nisi deceptus sit ultra dimidium iusti pretij. Secundo, quia quando metus leuis est, non præsumitur causa actus, sed liber consensus. Si quis tamen enormiter læsus esset, posset officium Iudicis implorare, etiam si metus grauis non fuerit.

DUBITATIO VII.

Utrum contractus per se inuoluntati confirmantur iuramento.

Hæc quæstio est valde perplexa apud Iureconsultos; de qua tractat fuse Couarruias in cap. Quamuis pactum, p. 2.

50 Quid sit iuramentum esse validum.

Notandum est, non esse idem, iuramentum esse validum, & iuramentum confirmare contractum: sed habent se vt magis & minus commune. Iuramentum enim validum dicitur, quandocumque est seruandum ob honorem diuini Numinis, etiam si ei, in cuius fauorem fit, nullum ius per illud acquiritur. Confirmat contractum, quando non solum seruandum est, sed etiam alteri, in cuius fauorem fit, ius tribuit, & contractum in sua specie validum efficit. Hinc fit, vt etiam si iura-

mentum relaxetur, maneat tamen obligatio iustitiæ ex contractu, quæ transit ad heredes; sicut & ius alterius ad heredes transmittitur. Panorm. c. Cum contingat, num. 8. de Iure iurando.

Nunc duo nobis potissimum sunt explicanda; prius est, quando iuramentum appositum contractui censetur validum, quando non; alterum est, quando confirmet contractum, quando non.

Quod ad prius attinet, vt sciamus quando iuramentum est validum, quando non; Notandæ sunt duæ regulæ.

Quando sit validum. 1. Regula.

Prima est, Quando id, quod iuramento alicui promittitur; sine vlllo promittentis peccato seruari potest, iuramentum ordinariè est validum & seruandum. intellige, si ille, in cuius fauorem factum est, illud seruari velit, & aliàs legitime non relaxetur.

2. Regula.

Secunda est, Quando id quod promittitur, sine peccato promittentis seruari nequit, iuramentum est inualidum & irritum. vtraque apertè colligitur cap. Cum contingat, de Iure iurand. ubi dicitur, seruari debere huiusmodi iuramenta, (quæ fiunt super contractu Iure ciuili non obligante) sine vi & dolo sponte præstata; cum in alterius præiudicium non redundent, nec obseruata vergant in dispendium salutis æternæ. Idem habetur cap. 2. de pactis, in 6. Vnde à contrario sensu colligitur, non esse seruanda, si obseruatio vergat in dispendium salutis. vergit autem, si est peccatum mortiferum, aut veniale. Idem colligitur ex illa regula Iuris, Non est obligatorium iuramentum, contra bonos mores præstatum. Quod intellige de bonis moribus naturalibus; vnde homo dicitur bonus, & quorum contrarium est peccatum; non de ciuilibus, quos tantum expedit esse in Republica, vt bene sit ordinata politice. Ratio prioris regulæ est; quia honor & reuerentia diuinæ maiestatis (quam iuramento in testem adduximus) postulat, vt efficiamus verum esse, quod promisimus; (si modò id licitè fieri potest) ne illam testem falsi faciamus. Posterioris ratio est; quia nemo obligari potest ad peccatum; id enim contradictionem implicat.

Contra bonos mores.

Petes, Quid si vi vel alia iniuria extortum sit?

51

Resp. breuiter (nam plura de hac re dicenda infra cap. 42. dub. 6. & 7.) Si dolo extortum sit, ita vt dolus dederit causam contractui cui iuramentum apponitur, communis sententia DD. est esse inualidum, nec egere relaxatione. Ratio est; quia iuramentum non confirmat incognita, sed solum ea quæ cognoscuntur. cadit enim super actum prout apprehenditur. vnde iurans non tenetur, nisi prout bona fide apprehendit. Confirm. Primo, quia iuramentum non additur, vt non possit occurrere fraudi ignota, sed ne violet contractum spectatum prout bona fide est initus. Confirm. Secundo, quia omnis promissio standi contractui, vel non reuocandi (loquor de contractu qui natura sua est solubilis) habet ex vsu recepto & Iure gentium hanc tacitam conditionem, Nisi deprehendero me deceptum, vt supra cap. 5. num. 29. dictum est. semper enim excepta censetur iniuria ignota. quare eandem conditionem retinet iuramentum, cum sequatur naturam actus cui apponitur, vt infra num. 52. ostenditur. Idem dicendum quando error inuincibilis dedit causam contractui; quia hic etiam habet tacitam conditionem, vt supra ostensum. Vnde docent DD. iuramentum non obligari ad ea, quæ si cogitasset, exclusisset,